

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Сучасне людство вступило в третє тисячоліття свого розвитку, яке породило нові проблеми й виклики, загострило увагу до традиційних глобальних проблем. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій, енергоджерел і матеріалів призвели, з одного боку, до глибоких якісних змін у житті суспільства. Людство вступило в епоху науково-технічної революції, що посилює антропогенний вплив на природу, який має суперечливий характер. У ньому переплелися позитивні й негативні явища: вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому використанню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування тощо. З іншого - забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо. Певні труднощі виникають і з самого життя та діяльності людини.

Мета дослідження: з'ясувати основні проблеми сучасності.

Завдання дослідження: визначити головну проблематику глобалізації людства і світу.

Об'єкт дослідження: сфера суспільного життя і сучасного світу. Термін «глобальні проблеми» з'явився у 60-х роках ХХ ст. Спочатку на Заході, згодом - на Сході, у колишньому Радянському Союзі. Як тоді, так і тепер, серед науковців, філософів не існувало єдиної, загальноприйнятої, універсальної думки на природу і причини їх виникнення, оцінку та шляхи вирішення. І по цей день існує розбіжність стосовно чисельності глобальних проблем. Західні дослідники (зокрема, представники «Римського клубу») вважають, що сучасному людству загрожує близько сотні глобальних проблем. Вітчизняні - нараховують таких близько трьох десятків» [1, с.54]. Набагато істотнішим є встановлення серед них пріоритетних, які необхідно вирішувати в першу чергу, і як вирішувати. Мова йде про конкретні наукові, техніко-технологічні, матеріально-ресурсні шляхи, методи й засоби їх вирішення та затрати, які має понести людство. Науковці єдині в тому, що глобальні проблеми загрожують людському буттю. Особливо резонансними є екологічні. Тому стан сучасної екології є постійним об'єктом роздумів мислителів. На думку А.Печчеї та М.Ф.Реймерса, людина сама створила ці проблеми, «у ній всі початки і кінці»¹. Якщо людина не зміниться, то ніщо не вбереже її від долі динозаврів. Дослідники свідомі того, що глобальні проблеми - найважливіші. Сукупність їх може варіюватися, але гострота їх та життєва значимість для суспільства й цивілізації величезна. Значна частина вчених вважає, що глобальні проблеми - закономірний результат розвитку нашої цивілізації. З одного боку, це побічний продукт виникнення й загострення загальноцивілізаційних проблем, які в силу обставин не вирішувалися, набуваючи кризово-катастрофічних проявів, а з іншого - породження сучасної епохи (наслідок крайнього загострення суперечностей). Склалася принципово нова ситуація, коли нерівномірність розвитку стосується не лише окремих регіонів земної кулі, а й окремих галузей суспільного виробництва й діяльності. Непомірні бажання досягнути максимальних прибутків та влади спричинили гіпертрофований розвиток людства. Це стало об'єктивною тенденцією розвитку світу, хоча й цілі такого розвитку різні. Для індустріально й техніко-технологічно розвинених країн пріоритетними стали ті сфери і галузі, які забезпечують величезні прибутки, панування, авторитет і силу у світовому масштабі. Для деяких країн брак коштів, ресурсів змушує їх концентрувати свої зусилля й ресурси на одній чи декількох сферах суспільного життя. Ситуація, що склалася нині у світі, його відкритість і закритість, зняття політичних, державних меж і кордонів, вільне пересування громадян породили цілий ряд глобальних проблем: тероризм, наркоманію, токсикоманію, СНІД тощо. І в даному випадку прогрес людства несе у собі побічні продукти регресу, породжує нові глобальні проблеми. Аналіз цих проблем, по-перше, логічно змушує вказати на шляхи, методи й засоби їх вирішення. Спроби відсторонитися від них сприяють їх загостренню, переростанню із кризових у катастрофічні, що неминуче призведе до загибелі людства, всього живого на Землі. По-друге, вирішення глобальних проблем лежить у площині радикальної перебудови сучасного світу, утвердження якісно нових ціннісних орієнтацій, спрямованих на глибоку демократизацію й гуманізацію суспільних відносин, випрацювання загальнопланетарної парадигми розвитку, мислення й культури людства. По-третє, глобальні проблеми можливо вирішити лише на основі міжнародного співробітництва й кооперації та принципів мирного співіснування. Тільки спільними зусиллями людство в змозі перемогти таке зло, як сучасні глобальні проблеми та утвердити імператив дій: «від міжнародного співробітництва до всезагальної безпеки». В-четвертих, вирішення глобальних проблем неможливо без розвитку науки, науково-технічного прогресу. Тільки на базі наукового дослідження тих чи інших явищ природи, суспільства можливо розкрити сутність та причини виникнення проблем, а відтак - дати об'єктивні «рецепти» їх вирішення. « [2, с.62]. Незнання (поверхові знання) продукують і відповідний тип дій та його ефективність. Глобальні проблеми зачіпають всі сторони нашого життя. їх успішне вирішення - у комплексному науковому дослідженні, яке забезпечує випрацювання теоретичної «моделі» глобальної ситуації, вказує на шляхи вирішення, дає методологію їх розв'язання. Успішне вирішення глобальних проблем також вимагає наукової кооперації, міжнародної співпраці, співробітництва вчених і наукових шкіл та їх високої відповідальності. В-п'ятих, ефективне вирішення глобальних проблем вимагає і наукової філософської методології, формування планетарного мислення. Результати дослідження членів Римського клубу (А.Печчеї, Г.Кана, Ч.Рейча, Т.Роззакка, Д.Медоуза, Дж.Форрестера, Ж.Фураст'є та інших) засвідчили, що одними лише природничо-науковими, економічними чи технологічними засобами (методами) цих проблем не вирішити. « [3, с.78.]. Недостатньо і природничо-наукового, технократичного мислення. Потрібен комплексний підхід, використання методів, засобів, принципів різних наук, в тому числі й філософських. Діалектична методологія має бути покладена в основу формування планетарного мислення. У-шостих, вирішення глобальних проблем вимагає наукового прогнозування та наукового моделювання, моніторингу розвитку глобальних ситуацій. Людство повинно навчитися завбачувати появу тих чи інших проблем, мати наукові сценарії їх можливого розвитку, працювати на упередження цих проблем. Слід навчитися не стільки «гасити пожежі», скільки не допускати їх виникнення. В цьому стратегія, мета і запорука майбутнього розвитку нашої цивілізації. Останнє полягає в тому, що всі ці заходи, прийоми, методи, наукові теорії вирішення глобальних проблем, прогнозування й моделювання ситуацій та сценарії можливого розвитку і таке інше без доброї волі землян є ніщо» [4, с.105]. Необхідна їх добра воля, щоб практично застосовувати їх, дотримуватися їх у планетарному масштабі, жити і діяти у відповідності до них. Без практичного втілення самі геніальні теорії, методи, соціальні рецепти мерві, і залишаються геніальними лише на папері. Свою силу й життєдайність вони отримують лише у практиці, практичних діях людства. До того ж, вирішити їх інакше неможливо. І в цьому сенсі людство ставить, і змушене ставити тільки ті питання, які в змозі вирішити, оскільки лише у практичних діях можливості перетворюються в дійсність» [5].

Висновок. В ході дослідження я дійшла висновку, що глобальні проблеми людства неможливо вирішити зусиллям окремих країн. Тому потрібний єдиний міжнародний механізм їх розв'язання і регулювання, мобілізація ресурсів усіх країн світу, визначення міжнародних правових та економічних норм цього регулювання. Щодо останнього, то значна кількість політиків і експертів сходяться на тому, що існуюча політика регулювання процесів глобалізації та породжених ними проблем не відповідає вимогам нового політичного мислення. Для розв'язання глобальних проблем людство має в розпорядженні достатні науково-технічні і матеріальні досягнення, напрацьовані відповідні форми. Однак для досягнення

такого стану необхідно, щоб всі країни змінили підхід до ведення зовнішньої політики, тобто відмовилися від політики конфліктності та конфронтації і перейшли до глобального співробітництва на засадах визнання пріоритетності загальноцивілізаційних цінностей.

Література

1. Волкогонов О.Д. Приоткрывая завесу времени: о социальном предвидении будущего / О.Д. Волкогонов. – М., 1989. – 112 с.
2. Лейбин В.М. «Модели мира» и образ человека. Критический анализ идей Римского клуба / В.М. Лейбин. – М.: Изд-во политической литературы, 1982. – 253 с.
3. Хозин Г. Каким быть международным отношениям в XX веке / Г. Хозин // Международная жизнь. – 2001. – № 2. – С. 78.
4. Гладкий Ю. Глобалистика: трудный путь становления / Ю. Гладкий // Мировая экономика и международные отношения. – 1994. – № 10. – С. 105–106.
5. Капітон О.В. Глобалістика і глобальні проблеми сучасності / О.В. Капітон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkzh/2010_35/3Kapiton_O.pdf
6. Корнієнко В.О. Основні політико-ідеологічні доктрини та глобальні проблеми сучасності / В.О. Корнієнко, Г.Я. Буртяк. – Вінниця, 2003. – 91 с.